

Magyarországon – más országokhoz képest – az önkormányzati feladatok között a klasszikus közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociálpolitika stb.) súlya nagyobb és az infrastrukturális, településüzemeltetési, valamint az igazgatási feladatoké kisebb. Az adatok szerint csak a dán önkormányzatok költségvetésében magasabb az ingyenes közszolgáltatás jellegű feladatok aránya.

Junghaus Ibolya

AZ OKTATÁS KÖLTSÉGEI

AZ ÖNKORMÁNYZATOKBAN ÉS AZ INTÉZMÉNYEKBEN

Az alábbiakban az Oktatókutató Intézetben kidolgozott, és az önkormányzatoknak szolgáltatásként felajánlott értékelő program menedzsment és pénzügyi moduljának eredményeit mutatjuk be. A szolgáltatások önkormányzatok megrendelésére készültek.

Munkánk során három megyeközpontban és két fővárosi kerületben összesen 105 oktatási intézményt vizsgáltunk meg. A költségvetési elemzéseket minden esetben terepmunkával egészítettük ki.

Iskolai költségvetések elemzése

Az általunk vizsgált önkormányzatok költségvetésében az oktatásra szánt hányad igen jelentős (általában 50% feletti). Az oktatás finanszírozása a költségvetési törvényben meghatározott tanulónkénti normatívával + az önkormányzat kiegészítő támogatásával történik.

Bevételek

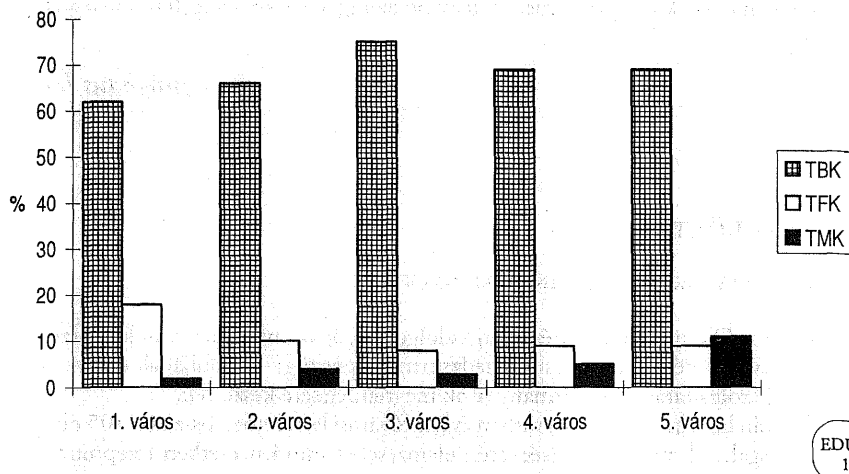
Az intézmények költségvetésében a bevételek döntő hányadát az önkormányzati támogatás jelenti. Ennek aránya minden általunk vizsgált város/kerület intézményeinek esetében 91% körüli vagy a fölötti. Az önkormányzati támogatáson felüli bevételek két csoportra oszthatók. Egyrészt az önkormányzat által előírt „támogatásértékű” bevételekre, másrészt az ingatlanhasznosításból, kamatbevételekből és egyéb gazdálkodásból származó „saját” bevételekre. (A vizsgált intézményekben az előírt bevételek aránya: 7%; a saját bevételeké: 2%.)

Kiadások

Az oktatási intézmények kiadásaiban meghatározó szerepet játszik a tanárok bére és bérköltsége (TBK). Ez számunkra is meglepő volt, hiszen a napisajtó hírei között gyakran olvashatunk arról, hogy a tanárok fizetése alacsony. Természetesen ez igaz, de az is, hogy a költségvetés csaknem háromnegyedét teszi ki a bér és járulékai. Ezek után következnek az épületkötött költségek (ezeket fenntartási költségeknek neveztük, TFK). Ezek a költségek a vidéki felmérések esetében 10% alattiak, a budapestiek esetében 10–20% közöttiek. A fentieknél is kevesebb összeg (2–5%) jut a működési költségekre (TMK), azaz a szakmai munkát segítő eszközökre. A felújítási költség (FK) a működési költség felét teszi ki az intézményi költségvetésekben. Ezek a költségek tartalmazzák a nagy értékű állóeszköz beszerzéseket és a nagy beruházásokat. Az FK alacsony értéke (4%) a kötött költségvetési gazdálkodás és a stratégiai tervezés hiányának egyik leglátványosabb jele. Az alábbi ábra e három tényező megoszlását mutatja a vizsgált településeken.

1. ÁBRA

A bér-, fenntartási és működési költségek aránya a vizsgált öt város általános iskoláinak költségvetésében (1993-as és 1994-es adatok)

Nemcsak a költségvetésekből, hanem a tartalmi munka oldaláról is vizsgáltuk az intézmények működését. A tanárok munkáját, az intézmény profilját jól tükröző tantárgyfelosztás volt elemzésünk alapdokumentuma. Tanulmányoztuk minden iskola esetében a speciális szolgáltatásokat és a kötelező alaptevékenységet (ezen belül a speciális tanórai szolgáltatásokat, a kötelező óratervi és a pedagógusok által ellátott órák viszonyát, a csoportbontások mértékét; és a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások arányát), illetve a pedagógusok kötelező óráit, órakedvezményeit és túlmunkáit. Tapasztalataink azt mutatták, hogy kerületi/városi szinten az órakedvezmények mennyisége egyenlő egy átlagos általános iskola normál óratervi tanóráinak számával.

Az önkormányzatok mozgásteret

Mint az eddigiekben láthattuk az intézményei költségvetésekben a legnagyobb tétel a bér és járulékai. A bérek ma már a Közalkalmazotti Törvény szerint igen behatároltak. Mi lehet ebben az esetben az önkormányzatok mozgásteret?

Meghatározhatja, hogy mit jelent a törvényben előírt alapszolgáltatás, és eldöntheti, hogy ezen felül mit finanszíroz. (Erre akkor van igazán módja, amikor az intézmények alapító okiratát jóváhagyja.)

Világossá teheti, hogy időben meddig terjed a középiskola, és meddig finanszírozza annak költségeit.

Részt vehet az iskolák szolgáltatásának városi/kerületi szintű koordinálásában.

Kezdeményezheti a képzési profilok preferencia sorrendjének felállítását.

Koordináló szerepe lehet az egyes tagozatok (emelt órák) kialakításában, működtetésében.

Ösztönözheti minőségbiztosító rendszer kialakítását.

Mindezeket akkor teheti hatékonyan, ha ismeri a kerület/város intézményeinek munkáját, és ha elkészíti, elfogadhatja a helység oktatáspolitikai koncepcióját, középtávú oktatási tervét. Helyzetfeltáró munkánk ehhez adhat jó alapot.

Junghaus Ibolya